

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»

ІНСТИТУТ ПРАВА ТА СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ТА ПОЛІТИЧНОГО КОНСАЛТИНГУ

З **ЗАТВЕРДЖУЮ**
Проректор
з освітньої діяльності
Оксана КОЛЯДА
«28» серпня 2024 р.

СИЛАБУС

ОК 1.13. ФІЛОСОФІЯ

освітнього ступеня «бакалавр»,

галузь знань **24 Сфера обслуговування**

спеціальність **242 Туризм і рекреація**

Обсяг кредитів – 4

Форма підсумкового контролю – екзамен

Київ - 2024

Викладач:

Батаєва Катерина Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інституту права та суспільних відносин.

Матеріали до курсу розміщено на сайті Інтернет-підтримки освітнього процесу <https://vo.uu.edu.ua/> за адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=21882>.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній/освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 24 Сфера обслуговування (шифр і назва)	обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність 242 Туризм і рекреація (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		5-й	5-й
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача освіти – 4	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська (назва)	30 год	6 год
		Практичні, семінарські	
		16 год	2 год
		Самостійна робота	
	Освітній/освітньо-професійний ступінь: бакалавр	74 год	82 год
		Вид контролю: поточний контроль: <i>опитування на практичних заняттях</i>	
		модульний контроль: - <i>контрольне завдання за результатами вивчення навчального матеріалу, об'єднаного в модуль (тестування)</i>	
		підсумковий контроль: - <i>екзамен</i>	

Програма дисципліни виконується в повному обсязі незалежно від форми здобуття освіти.

Аудиторне навантаження заочної форми здобуття освіти становить:

1-2 курси навчання ОС «бакалавр» і «молодший бакалавр», ОПС «фаховий молодший бакалавр» та ОКР «молодший спеціаліст» – 20% від аудиторного навантаження денної форми здобуття освіти;

3-4 курси ОС «бакалавр», 1-2 курси ОС «магістр» – 25% від аудиторного навантаження денної форми здобуття освіти.

Здобувачі освіти заочної форми здобуття освіти мають виконати 100% програми

дисципліни, тобто виконати всі практичні, лабораторні, контрольні роботи, заплановані програмою дисципліни, і прикріпити їх на платформу Інтернет-підтримки освітнього процесу Moodle, а теоретичний матеріал опанувати за наявними матеріалами до лекцій (за винятком вступної ознайомчої лекції). під час сесії для заочної форми здобуття освіти проводять вступні лекції, консультації та контрольні заходи (заліки та іспити).

Задля підтримки здобувачів освіти заочної форми для здобуття ними всіх запланованих освітньою програмою компетентностей і програмних результатів навчання університет надає додаткову можливість бажаючим здобувачам освіти заочної форми доєднатись за розкладом до аудиторних занять здобувачів освіти денної форми.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Основною **метою** вивчення курсу «ФІЛОСОФІЯ» є вивчення історії виникнення, становлення та розвитку філософських систем, формування філософського патріотичного світогляду, надання можливостей ознайомитись із класичними та посткласичними, а також постнекласичними проблемами філософського осягнення дійсності й основним категоріальним апаратом сучасної філософської парадигми, допомогти особистості у виробленні світоглядної орієнтації, усвідомленні свого місця та ролі в суспільстві, сенсу соціальної та особистої активності.

Основними **завданнями** курсу «ФІЛОСОФІЯ» є:

- оволодіння здобувачами освіти базовим понятійним апаратом філософії;
- розвиток практичних навичок рефлексії;
- формування культури мислення, вміння аналізувати інформацію, вибрати в ній головне, суттєве, визначальне;
- розвиток вміння логічного мислення та коректного ведення дискусії;
- формування філософської патріотичної світоглядної орієнтації, усвідомлення свого місця та ролі в суспільстві, сенсу особистої та соціальної активності.

В результаті вивчення дисципліни «ФІЛОСОФІЯ» здобувачі освіти повинні:

знати:

- основний зміст, категоріальний апарат і значення філософії;
- основні періоди розвитку історії світової філософії;
- час і передумови виникнення філософських парадигм;
- основних представників історії філософської думки;
- провідні філософські напрямки, школи та їх вчення;

вміти:

- розрізняти особливості вчень філософських шкіл і представників філософської думки;
- аналізувати смисли основних філософських концепцій і тексти європейської та української традицій, спираючись на історію філософських вчень;
- формувати власну філософську позицію зі світоглядних питань;
- якісно опрацьовувати вибрані уривки філософських першоджерел.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку

суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ФК 1. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності.

ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 14. Здатність працювати в міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

ПРН 2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПРН 14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

ПРН 15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.

3. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» призначена для вивчення здобувачами першого (бакалаврського) вищої освіти. Зміст дисципліни спрямований на вивчення історії виникнення, становлення та розвитку філософських систем, формування світогляду, надання можливостей ознайомитись із класичними та посткласичними проблемами філософського осягнення дійсності й основним категоріальним апаратом сучасної філософської парадигми, допомогти людині у виробленні світоглядної орієнтації, усвідомлення свого місця та ролі в суспільстві, сенсу соціальної та особистої активності. Програма дисципліни спрямована на підготовку майбутніх фахівців, які зможуть критично мислити; розрізняють особливості вчень філософських шкіл і представників філософської думки; аналізують смисли основних філософських концепцій та тексти європейської та української традицій, спираючись на історію філософських вчень; мають власну філософську позицію зі світоглядних питань; якісно опрацьовують вибрані уривки філософських першоджерел. Навчальна програма розроблена на основі наукових досягнень вітчизняних та зарубіжних філософів, культурологів, аналітиків сучасного суспільства тощо. Особливістю є те, що курс «ФІЛОСОФІЯ» розглядається як світоглядний та забезпечує фундамент професійної підготовки майбутніх високопрофесійних фахівців – патріотів, громадян, інноваторів та професіоналів.

Змістовий модуль 1. Генеза філософських систем в історичній цивілізаційній динаміці

Тема 1. Вступ до курсу. Філософія як теоретична основа світогляду

Предмет, завдання, візії та методологія дисципліни, її синергетичний та світоглядний статус. Роль та значення філософії в процесі самопізнання. Співвідношення філософії та світогляду. Світогляд як форма самовизначення людини і як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Основні структурні елементи світогляду. Історичні світоглядні системи: космоцентрична, теоцентрична, антропоцентрична. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий. Філософія – теоретична основа світогляду.

Предмет філософії та коло філософських роздумів. Структура філософського знання.

Філософія як складова частина духовної культури. Співвідношення філософії, науки та релігії. Основні функції філософії.

Тема 2. Антична та східна філософія

Філософія Стародавньої Греції. Характерні риси західної парадигми філософії. Докласичний період: натурфілософія – Мілетська школа, Геракліт, Піфагор. Становлення античної діалектики. Філософські ідеї Емпедокла, Анаксагора, Демокріта. Софісти. Класичний еллінізм: Сократ, Платон, Арістотель. Філософія Платона: теорія ідей, космологія, вчення про душу, теорія ідеальної держави. Логіка і методологія Арістотеля. Вчення про причини та початок буття і знання. Арістотель – засновник формальної логіки. Логіка –

наука про правильне мислення. Логіка і мова. Зміст та форма мислення. Основні ознаки правильного мислення: визначеність, послідовність, несуперечність і доказовість. Поняття про логічний закон. Значення основних законів /принципів/ логіки для правильного мислення. Закон тотожності. Закон несуперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Дотримання законів логіки – необхідна умова досягнення істини в пізнанні. Використання законів логіки вчителем в освітньому процесі. Методологічна функція основних законів логіки. Поняття про закони і принципи діалектичної логіки. Криза класичної античної філософії. Епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм. Римська класична філософія. Неоплатонізм

Філософія стародавньої Індії. Ортодоксальні та неортодоксальні школи. Буддизм. Філософія стародавнього Китаю. Даосизм та конфуціанство.

Тема 3. Філософія Середньовіччя, Відродження та Просвітництва

Середньовічна західноєвропейська філософія. Характерні риси середньовічної філософії. Період патристики. Августин Блаженний. Схоластика. Полеміка про універсали. Реалізм і номіналізм. Фома Аквінський.

Західноєвропейський Ренесанс. Натурфілософія епохи Відродження. Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Реформація. Філософські погляди М. Кузанського, Дж. Бруно, Н. Коперника. Е. Роттердамський, Т. Мор, Т. Кампанелла, Н. Макіавелі.

Філософія Нового часу. Методологія і гносеологія як пріоритетні напрямки. Проблема методу наукового пізнання.

Філософія емпіризму: Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк. Філософія раціоналізму: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц. Філософське обґрунтування нової картини світу. Механістичний характер філософії XVIII ст. Кордоцентризм Б. Паскаля. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі і Д. Юма.

Основні риси світогляду Відродження. Натурфілософія Відродження та її сучасне значення. Соціально-політичні ідеї Відродження (Н.Макіавеллі, Т.Мор, Т.Кампанелла). Вчення про субстанцію та матерію. Механістична картина світу.

Раціоналізм та механістичний матеріалізм епохи Просвітництва. Просвітницьке трактування людини.

Тема 4. Німецька класична філософія. Сучасна зарубіжна філософія та філософська думка в Україні.

Класична німецька філософія. Історичні передумови формування німецької філософії. Філософські погляди І. Канта. Філософія людського «Я» Й.Г. Фіхте. Ідеалізм Ф.В. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г.В.Ф. Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейербаха.

Марксистська філософія. Спорідненість філософії К. Маркса з поглядами Г.В.Ф. Гегеля та Л. Фейербаха. Соціальна теорія К. Маркса. Відчуження і його форми. Комунізм і «казармений комунізм». Творчість Ф. Енгельса. І. Плеханов. Ленінський період розвитку марксистської філософії. Відмінність між філософією та наукою. Класифікація наук.

Завдання філософії. Аналіз наукової методології та пошук принципів перевірки знань на істинність. Історія науки та обґрунтування моделей і механізмів розвитку наукового знання. Прагматизм.

Перегляд класичної моделі світорозуміння. Ірраціоналістичне переосмислення класичної моделі світорозуміння А. Шопенгауером. «Філософія життя»: формування нової філософської парадигми (Ф. Ніцше, А. Бергсон).

Специфіка людського буття, його призначення. Свідоме та несвідоме: пошук структури людської психіки. Філософські проблеми психоаналізу. Концепція безсвідомого З. Фрейда. Фрейдомарксизм Е. Фрома. Архетипи: вчення про колективне безсвідоме К.Г. Юнга.

Феноменологічний метод Е. Гусерля. Поняття феномена. Феноменологічна редукція і феноменологічний досвід. Феноменологічна концепція «Я», конституювання іншого «Я». «Життєвий світ» як інтенціональний корелят буття.

Екзистенціалізм. Основна проблематика. С. К'єркегор – засновник екзистенційної філософії. Онтологія М. Хайдегера. «Бунт» і «абсурд» у філософії А. Камю. Вчення про особистість Ж.-П. Сартра. Філософія історії К. Ясперса.

Перегляд класичної моделі світорозуміння. Ірраціоналістичне переосмислення класичної моделі світорозуміння А. Шопенгауером. «Філософія життя»: формування нової філософської парадигми (Ф. Ніцше, А. Бергсон).

Герменевтична методологія пізнання. Історія герменевтики. Поняття герменевтичного кола в історії філософії (Ф. Шлейєрмахер, В. Дільтей, М. Шелер, М. Хайдеггер, Г. Гадамер, К. Апель, П. Рікьор).

Проблема раціональності гуманітарного пізнання. Розуміння як методологічна процедура гуманітарного пізнання. Проблема інтерпретації культурних феноменів. Явне і неявне знання. Особистісне знання. Проблеми соціального проєктування. Зміна світоглядних засад функціонування суспільства. Потoki соціальної інформації і проблема упорядкування поведінкових і пізнавальних характеристик соціальних груп.

Філософія модерну і постмодерну. Постпозитивізм та аналітична філософія. Структуралізм та постструктуралізм. Методи емансипації свідомості: герменевтичне коло Г. Гадамера, деконструкція Ж. Дерріди, негативна діалектика Т. Адорно, епістемологія М. Фуко.

Розвиток української філософії. Характерні риси української ментальності. Філософські роздуми Києво-Руської доби. Філософія XVI-XVIII ст. Г. Сковорода. Філософія XIX-XX ст. П. Юркевич, М. Драгоманов, М. Костомаров, П. Куліш, О. Потебня.

Змістовий модуль 2. Буття світу та людини в ньому

Тема 5. Онтологія. Світ як матеріальна система

Філософський сенс категорії буття. Типи онтології: реалізм, матеріалізм, ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм. Буття людське та позалюдське. Буття і небуття. Буття і суще. Буття і субстанція. Буття і реальність. Реальність об'єктивна і суб'єктивна.

Матерія як філософська категорія. Історичний розвиток філософських тлумачень матерії. Єдність матерії і руху. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людини. Основні форми природного буття. Філософський сенс категорії світ, Проблема єдності та багатомірності світу.

Простір і час як форми існування світу. Субстанційна, релятивна та суб'єктивістська концепції простору і часу. Соціальний простір і час.

Тема 6. Проблема свідомості

Свідомість як гносеологічний, онтологічний та аксіологічний феномен. Природні та соціально-історичні засади свідомості. Свідомість і психіка. Свідомість і самосвідомість (свідомість і особистість). Рефлексивність, свобода та творчість – ознаки свідомої життєдіяльності. Пізнавальна, оцінююча, цілепокладаюча та мотиваційна функції свідомості.

Акт свідомості та предмет свідомості. Інтуїція, уява, творчість. Мислення і мова, мовний символізм буття. Проблема ідеального.

Відмінність індивідуальної свідомості від суспільної. Структура суспільної свідомості. Ментальність.

Тема 7. Гносеологія та епістемологія

Пізнання як вимір людського буття та спосіб самоствердження людини. Теорія пізнання (гносеологія) в системі філософського знання. Основні принципи теорії пізнання. Історичні концепції пізнання. Пізнання як процес цілеспрямованого, соціально-детермінованого відтворення дійсності в свідомості людини. Механізми соціокультурної детермінації пізнавальної діяльності. Суб'єкт та об'єкт пізнання, їх взаємозв'язок.

Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне, абстрактне і конкретне в пізнанні. Пізнання і творчість. Логіка наукового дослідження та її етапи (проблема, факт, гіпотеза, концепція, теорія, ідея як форми систематизації знання).

Пізнання і знання. Проблема істини, істина як процес (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна). Знання. Відмінність науки і філософії. Ознаки наукового знання. Наукова раціональність та її типи. Методологія науки.

Тема 8. Антропологія. Природа і людина

Поняття природи. Тлумачення природи в різні історичні епохи. Особливості сучасного ставлення до природи. Відмінність живого і неживого. Теорії походження життя. Структура живої природи. Особливості взаємодії людини і природи. Філософія техніки. Визначення техніки, її переваги та

недоліки. Біоетика, принципи та рівні. Діяльність та еволюція поглядів Римського клубу. Глобальні проблеми сучасності, їх класифікація. Футурологія, методи прогнозування майбутнього.

Унікальність та універсальність феномену людини в світі. Фактори та рушійні сили антропосоціогенезу. Проблема сутності та існування людини. Природні, соціальні та духовні виміри людського буття. Свобода, творчість, відповідальність як ознаки людського буття.

Особистість як соціокультурна форма індивідуального буття. Історичні типи особистості. Кінечність індивідуального існування людини. Життя і смерть в духовному досвіді людства.

Тема 9. Етика як практична філософія

Етика як практична філософія, її предмет, міждисциплінарна специфіка, методологічні принципи та основні завдання. Етика як теорія прийняття рішень. Мораль як філософська категорія. Етика, мораль, моральність, добро, совість, гедонізм, евідемонізм, утилітаризм, еволюційна етика, ригоризм.

Тема 10. Предмет, структура та функції естетики як науки

Поняття “естетика”. Становлення предмету естетики в історії філософсько-естетичної думки. Естетика як самостійна наука. Структура естетики. Естетика як теорія естетичної діяльності та свідомості. Естетика як філософія естетичних цінностей. Естетика в системі гуманітарних наук. Взаємозв'язок естетики із суспільними науками: філософією, мистецтвознавством, культурологією, психологією, педагогікою, етикою, правом. Функції естетики як науки, її роль у формуванні духовної культури особистості.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	пр.	с.р.		Л	пр.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1.								
Генеza філософських систем в історичній цивілізаційній динаміці								
Тема 1. Філософія як теоретична основа світогляду	14	4	2	8	11	2	1	8
Тема 2. Антична та східна філософія	14	4	2	8	8	0	0	8
Тема 3. Філософія Середньовіччя, Відродження та Просвітництва	14	4	2	8	8	0	0	8
Тема 4. Німецька класична філософія. Сучасна зарубіжна філософія та філософська думка в Україні.	14	4	2	8	9	1	0	8
Разом за змістовим модулем 1	52	16	8	32	36	3	1	32
Змістовий модуль 2.								
Буття світу та людини в ньому								
Тема 5. Онтологія. Світ як матеріальна система	14	4	2	8	9	1	0	8
Тема 6. Проблеми свідомості	12	2	2	8	8	0	0	8
Тема 7. Гносеологія та епістемологія	12	2	2	8	9	1	0	8
Тема 8. Антропологія. Природа та людина	12	2	2	8	10	0	0	10
Тема 9. Етика як практична філософія	8	2	0	6	10	1	1	8
Тема 10. Предмет, структура та функції естетики як науки	8	2	0	6	8	0	0	8
Разом за змістовим модулем 2	68	14	16	42	54	3	1	50
Всього годин	120	22	8	74	90	6	2	82

Примітка. Темі лекційних та практичних занять можуть варіюватися у відповідності до фахових вподобань викладача.

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Гене́за філософських систем в історичній цивілізаційній динаміці		
1	Тема 1. Філософія як теоретична основа світогляду	4/2
2	Тема 2. Антична та східна філософія	4/0
3	Тема 3. Філософія Середньовіччя, Відродження та Просвітництва	4/0
4	Тема 4. Німецька класична філософія. Сучасна зарубіжна філософія та філософська думка в Україні	4/1
Змістовий модуль 2.		
Буття світу та людини в ньому		
1	Тема 5. Онтологія. Світ як матеріальна система	4/1
2	Тема 6. Проблеми свідомості	2/0
3	Тема 7. Гносеологія та епістемологія	2/1
4	Тема 8. Антропологія. Природа та людина	2/0
5	Тема 9. Етика як практична філософія	2/1
6	Тема 10. Предмет, структура та функції естетики як науки	2/0
Всього годин		30/6

6. Теми практичних занять

У ході підготовки до практичних занять здобувачеві освіти потрібно обов'язково ознайомитись із вказаною літературою. З метою більш поглибленого вивчення курсу рекомендується ознайомитися з останніми науковими публікаціями з певної тематики.

Практичні заняття передбачають послідовність підготовки до них і певний порядок проведення. За теоретичними питаннями здобувачі освіти готують доповіді та повідомлення. Виступи слід ілюструвати посиланнями на джерельну базу. У подальшому вони обговорюються групою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Гене́за філосо́фських систем в історичній цивілізаційній динаміці		
1	Тема 1. Філософія як теоретична основа світогляду	2/1
2	Тема 2. Антична та східна філософія	2/0
3	Тема 3. Філософія Середньовіччя, Відродження та Просвітництва	2/0
4	Тема 4. Німецька класична філософія. Сучасна зарубіжна філософія та філософська думка в Україні	2/0
Змістовий модуль 2.		
Буття світу та людини в ньому		
5	Тема 5. Онтологія. Світ як матеріальна система	2/0
6	Тема 6. Проблеми свідомості	2/1
7	Тема 7. Гносеологія та епістемологія	2/0
8	Тема 8. Антропологія. Природа та людина	2/0
Всього годин		16/2

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів освіти – це сукупність різноманітних навчальних прийомів і дій, за допомогою яких здобувачі освіти самостійно закріплюють і поглиблюють раніше набуті теоретичні знання, практичні навички й уміння, а також оволодівають новими. Вона має надзвичайно важливе значення для формування й удосконалення знань, мислення й переконань. Тому цей метод є внутрішньою основою будь-якого іншого методу навчання і необхідною передумовою дидактичного зв'язку різних методів навчання між собою. Сучасні освітні процеси і науково-технічний прогрес роблять метод самостійної роботи одним із основних.

При цьому самостійна робота є одним із головних елементів освітнього процесу за заочною формою.

Більшу частину матеріалу робочої програми дисципліни здобувач освіти заочної форми навчання вивчає самостійно в міжсесійний період. Також у

міжсесійний період здобувачам освіти надається можливість отримувати консультації НПП за графіком, що встановлюється кафедрою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Гене́за філософських систем в історичній цивілізаційній динаміці		
1	Тема 1. Філософія як теоретична основа світогляду	8/8
2	Тема 2. Антична та східна філософія	8/8
3	Тема 3. Філософія Середньовіччя, Відродження та Просвітництва	8/8
4	Тема 4. Німецька класична філософія. Сучасна зарубіжна філософія та філософська думка в Україні	8/8
Змістовий модуль 2.		
Буття світу та людини в ньому		
1	Тема 5. Онтологія. Світ як матеріальна система	8/8
2	Тема 6. Проблеми свідомості	8/8
3	Тема 7. Гносеологія та епістемологія	8/8
4	Тема 8. Антропологія. Природа та людина	6/10
5	Тема 9. Етика як практична філософія	6/8
6	Тема 10. Предмет, структура та функції естетики як науки	6/8
Всього годин		74/82

8. Індивідуальні завдання

Вимоги до оформлення:

Індивідуальні завдання становлять основу самостійної роботи здобувачів освіти, передбачені до кожної теми, й можуть бути підготовлені у вигляді реферату. Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів (документів), їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату складає 8-10 сторінок. Реферат має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевищувати 20% від її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервали на одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного листа, порядковий номер на ньому не ставиться.

На титульному листі реферату вказуються: офіційна назва закладу освіти; прізвище та ініціали автора реферату; повна назва теми; прізвище та ініціали керівника; місто, де знаходиться заклад освіти та рік написання реферату. Після титульного листа подається зміст реферату з точною назвою

кожного розділу (параграфу) і вказуванням його сторінок.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальновизнаних вимог до робіт, що готуються до друку. До списку використаних джерел мають бути включені лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора, включаються до загального списку за алфавітним розміщенням заголовку.

Орієнтовна тематика рефератів

1. Ідея «коперніканського перевороту» в філософії І. Канта та її сучасне значення.
2. Принцип активізму в філософії Г.В. Фіхте.
3. Антропологічні та соціальні ідеї Г.В.Ф. Гегеля.
4. Філософія Л. Фейєрбаха та її вплив на європейську філософію.
5. Вихідні засади некласичної філософії.
6. Концепція переоцінки цінностей у філософії Ф. Ніцше.
7. Ф. Ніцше та ніцшеанці.
8. Персоналізм як напрям філософії ХХ ст.
9. Провідні напрями релігійної філософії ХХ ст.
10. Філософські ідеї українських гуманістів та їх сучасне значення.
11. Філософсько-світоглядні ідеї В.І. Вернадського.
12. Світогляд і філософія як форми людського самовизначення у світі.
13. Особливості історичного зародження філософії. Філософія і міфологія.
14. Роль філософії в індивідуальному розвитку людини.
15. Філософсько-світоглядне бачення проблеми «захід-схід» в її сучасному окресленні.
16. Впливи античної філософії на розвиток української філософської думки та культури.
17. Феномен античної філософії в європейській історії.
18. Життя та філософська діяльність Сократа.
19. Основні причини зміни світоглядних орієнтирів при переході від античності до середньовіччя.
20. Сучасне значення провідних ідей патристики.
21. Провідні ідеї розвиненої схоластики та їх історичне значення.
22. Окресліть провідні ідеї ренесансного гуманізму.
23. Сутність та причини утвердження механістичного світогляду в Європі Нового часу.
24. Антропологічні та соціальні ідеї у філософії Нового часу.
25. Якісні відмінності суспільної історії від природних процесів.
26. Філософія історії про засади історичних процесів.
27. Поняття суб'єкта історії.
28. Роль історичної пам'яті у здійсненні історичного процесу.
29. Поняття соціальних якостей, умови та причини їх виникнення.
30. Системний характер організації суспільного життя.
31. Роль ідеології в суспільному житті.

32. Місце та роль традицій у духовному житті суспільства.
33. Чи існує прогрес в культурі?
34. Діалог культур як суттєва характеристика культурно-історичного процесу.
35. Людські виміри проблеми буття.
36. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття.
37. Сучасна космологія та квантова механіка про світобудову.
38. Проблеми і складнощі наукового вивчення свідомості.
39. Свідомість і самосвідомість.
40. Ідеальне в змісті свідомості.
41. Ієрархічна будова характеристик та проявів людського буття.
42. Проблема людського безсмертя: різні вияви та аспекти.
43. Людина в пошуках сенсу буття та власного життя.
44. Людське спілкування як екзистенціальне явище.
45. Чи приречена людина на пізнання?
46. Істина та життєва правда.
47. Історичні форми моральної культури.
48. Моральний вибір і відповідальність особистості.
49. Соціальна етика, її практичні виміри.
50. Основні естетичні категорії.

Завдання з проблем інклюзії,

які можуть бути обрані в якості тем рефератів або виступів на окремому семінарському занятті «Право на життя в світлі категорій «прекрасне» та «потворне»»:

1. Синонімія логічного, етичного та естетичного в класичній Античності. Практична євгеніка у Давній Спарті.
2. Зовнішні вади та хронічні хвороби як прояв гріховної карми у традиційних вірувань народів Давньої Індії.
3. Зовнішня потворність у поєднанні з внутрішньою духовною красою в добу Середньовіччя.
4. Філософсько-літературні контрверсійні експерименти Нового часу: «злий геній», «прекрасний демон», культ готичного вампіризму тощо.
5. Вимога фізичної досконалості священика у християнській церкві.
6. Відбір за антропологічним типом, «породою» до гвардійських імперських формувань.
7. Формальний і неформальний добір за ознакою приємної зовнішності у низці сучасних професійних просторів: секретарі, дипломатія, реклама, кіно, телебачення.

Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари (відеосемінар), пояснення, розповідь, бесіда, дебати (круглий стіл);

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація (відвідування видавництва);

– *практичні*: вирішення проблемних ситуацій, дослідницькі роботи, порівняльний аналіз.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю*: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти з книгою, Інтернетом; виконання індивідуальних завдань.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо); опори на життєвий досвід; стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні; SWOT-аналіз, метод «ПРЕС», різні інтерактивні вправи, групова робота.

Інклюзивні методи навчання

1. Методи розвитку світоглядної свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та розвитку суспільної поведінки особистості: вправи, демонстрація, адаптаційні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, думка інших.

4. Метод самовиховання: самопізнання, само оцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, стимуляційні ділові ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, медіація.

10. Методи контролю

Система поточного і підсумкового контролю.

Форми й методи поточного контролю:

Форми поточного контролю	Методи поточного контролю
Контроль на семінарських заняттях	• Вибіркове усне опитування; • Фронтальне усне опитування; • Опитування за тестовими завданнями; • Письмова робота.
Контроль на лекції	• Вибіркове експрес-опитування; • Наявність конспектів та якість їх ведення

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет і метод філософії. Особливості філософського пізнання світу.
2. Сутність основного філософського питання.
3. Філософія – теоретична основа світогляду. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий.
4. Рівні світогляду: світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння.
5. Розділи філософії, її методологічний та синергетичний статус.
6. Поняття онтології, її типи: матеріалізм, ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм.
7. Категорія буття. Форми та рівні буття. Буття і небуття.
8. Поняття субстанції як першооснови світу.
9. Проблема субстанції в античній філософській спадщині.
10. Філософське розуміння та визначення поняття «матерія».
11. Основні етапи формування науково-філософського розуміння поняття «матерія».
12. Філософське розуміння поняття «світ».
13. Рух як спосіб існування матерії. Його властивості та основні форми.
14. Простір і час як форми існування матерії. Їхні особливості.
15. Буття матеріальне та ідеальне.
16. Теорії походження свідомості. Відображення. Форми відображення.
17. Свідомість і мислення. Проблема ідеального.
18. Структура свідомості. Проблема несвідомого.
19. Теорія несвідомого З. Фрейда.
20. Свідомість і мова.
21. Суспільна свідомість та її структура.

22. Соціально-практична природа пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання, їх взаємообумовленість.
23. Гностицизм та агностицизм.
24. Гносеологічні теорії у філософії: емпіризм, сенсуалізм, раціоналізм, інтуїтивізм, скептицизм.
25. Проблема істини в науці та філософії. Критерії істинності.
26. Походження життя та людини. Жива і нежива природа.
27. Людина як індивід, індивідуальність, особистість.
28. Діяльність як спосіб суспільного буття людини. Ознаки діяльності.
29. Смысл життя. Феномен смерті та безсмертя.
30. Метафізика та діалектика як альтернативні способи філософствування.
31. Діалектика як теорія розвитку.
32. Діалектика як метод, система принципів, законів та категорій.
33. Філософський зміст категорій «річ», «властивість», «якість», «кількість», «міра».
34. Закони діалектики.
35. Сутність закону переходу кількісних змін у якісні і навпаки.
36. Поступовість і стрибок як вираження неперервності та перервності у розвитку.
37. Поняття прогресу та регресу в розвитку людства.
38. Форми прояву закону переходу кількісних змін у якісні й навпаки.
39. Світоглядне значення закону єдності й боротьби протилежностей.
40. Поняття діалектичного протиріччя. Тотожність, відмінність, єдність і боротьба.
41. Сутність закону єдності і боротьби протилежностей.
42. Форми протиріч. Антагоністичні та неантагоністичні.
43. Сутність поняття «розвиток».
44. Зміст категорії «діалектичне заперечення».
45. Сутність закону заперечення заперечення.
46. Проблема циклічності розвитку.
47. Категорії визначеності: одиничне, загальне, особливе.
48. Категорії визначеності: форма, зміст, сутність, явище.
49. Категорії обумовленості: причина і наслідок, випадковість і необхідність.
50. Категорії обумовленості: можливість і дійсність.
51. Категорії цілісності: система, елемент, структура, ціле, частина.
52. Методологія наукового дослідження. Емпіричні та теоретичні методи.
53. Загальнонаукові емпіричні методи пізнання.
54. Загальнонаукові теоретичні методи пізнання.
55. Синергетика, її можливості у розумінні сучасного світу.

56. Феноменологія мудрості як духовний капітал у постсучасності: пріоритети та імперативи.
57. Герменевтика та її можливості у пізнанні світу.
58. Поняття соціуму. Основні підходи до розуміння суспільства.
59. Зміст формаційного та цивілізаційного підходів до аналізу суспільства.
60. Індустріальне та постіндустріальне суспільство: специфічні риси та особливості функціонування.
61. Визначення поняття «культура». Ознаки культури.
62. Множинність тлумачень поняття «цивілізація». Співвідношення культури і цивілізації.
63. Аксіологія як розділ філософії.
64. Поняття цінностей, їхня класифікація та місце в житті суспільства.
65. Місце і роль потреб та інтересів у житті людини.
66. Класифікаційна характеристика потреб та інтересів.
67. Морально-етичний кодекс Честі як вияв духовної безпеки.
68. Феномен любові у світі природи, суспільства і людини.
69. Класифікація, категорії та критерії любові.
70. Діалектика щастя як смисложиттєво-ціннісного пріоритету.
71. Поняття «громадянське суспільство».
72. Ієрархія цінностей.
73. Історичні типи ціннісних орієнтацій.
74. Філософія техніки та культури у кодифікованій системі фундаментальних знань.
75. Філософська думка Київської Русі.
76. Вчення про три світи Г. Сковороди.
77. Філософія сродної праці Г. Сковороди.
78. Моральні авторитети України: М. Попович, В. Чорновіл та інші.
79. Релігія у соціокультурному розвитку суспільства.
80. Релігійна карта світу.
81. Релігійна карта України. Проблема міжконфесійних взаємин.
82. Філософія освіти.
83. Філософія історії.
84. Філософія науки: воєнно-промислові інновації.
85. Політико-правова філософія.
86. Етика як галузь філософії.
87. Основні етапи розвитку етичної думки.
88. Поняття моралі та моральності.
89. Естетика та її категорії.
90. Специфіка категорій естетики.
91. Специфіка, структура й функції естетичної свідомості.
92. Естетична діяльність.
93. Види естетичної діяльності.
94. Логіка як філософська наука про закони істинного мислення.

- 95. Закони істинного мислення.
- 96. Основні логічні форми: поняття, судження, умовивід.
- 97. Воєнно-промислова логіка: інтелект, сенсорика, комбінаторика.
- 98. Філософія війни та миру.
- 99. Філософія кіберсучасності: екологічна радіохімія та воєнне середовище.
- 100. Поствоєнна Україна: квантова філософія та захист мирного неба.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Значення оцінки ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	добре	
74-81	C	добре		
64-73	D	задовільно	задовільно	
60-63	E	достатньо		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA-/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

Підручники та навчальні посібники:

1. Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. з курсу «Філософія» для студентів усіх спец. і форм навчання / [І. В. Владленова та ін.] ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. 185 с.
2. Гнатовська Г.В. Історії східних філософій: Вступ до індійської філософії : навчальний посібник. К., 2021.
3. Горський В. Історія української філософії [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. К. : Либідь, 2004. 488 с.
4. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Політико-правова філософія: навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2022. 192 с.
5. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія науки: військово-промислові інновації : навч. посібник. К. : Університет «Україна», 2022. 192 с.
6. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Світова філософія поствоєнного часу : навч. посібник. К. : Видавництво Ліра-К, 2022. 472 с.
7. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Поствоєнна Україна: квантова філософія та захист мирного неба : навч. посібник. К. : Університет «Україна», 2022. 168 с.
8. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія фундаментальних знань: війна у мирі та мир у війні : навч. посібник. К. : Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.
9. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія кіберсучасності: екологічна радіохімія та воєнне середовище : навч. посібник. К. : Університет «Україна», 2023. 92 с.
10. Мамрак Алла. Вступ до теорії перекладу. К. : Центр учбової літератури, 2023.
11. Основи філософських знань : підручник. Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст». / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. За ред. В. А. Буслинського. Львів : Новий Світ - 2000, 2011. 352 с.
12. Петрушенко В.Л. Філософія [Текст] : навч. посіб. У 2 ч. Світова філософія, фундаментальні проблеми філософії. Релігієзнавство, етика та естетика, логіка / В. Л. Петрушенко. Львів : Новий Світ-2000, 2012. 647 с.: іл. (Серія «Вища освіта в Україні»).
13. Практична філософія науки [= Practical philosophy of science : [зб. наук. пр.] / І. Добронравова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Суми : Університетська книга, 2017. 351 с.

14. Сичевська-Возняк О.М., Сільвестрова О.Ю. Філософія : електронний навчальний посібник / О. М. Сичевська-Возняк, О. Ю. Сільвестрова. Луцьк : ЛНТУ, 2019.
15. Сичевська-Возняк О.М., Сільвестрова О.Ю. Філософія [Текст] : навчальний посібник / О. М. Сичевська-Возняк, О. Ю. Сільвестрова. Луцьк : ЛНТУ, 2018. 189 с.
16. Сковорода і Ми / Упор. Олесь Доній. К. : Саміт-книга, 2022. 224 с.
17. Фаст О.О., Афанасьєв Б.А., Женжера С.В. Конституційне право зарубіжних країн (білінгвальний навчальний посібник у таблицях і схемах) : навчальний посібник / О. О. Фаст, Б. А. Афанасьєв, С. В. Женжера. К. : Університет «Україна», 2021. 137 с.
18. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [В. Л. Петрушенко та ін.] ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., допов. і переробл. Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. Ч. 1 : Історія світової філософії. 2013. 170 с.
19. Філософія [Текст] : навч. посіб. / за ред. І. Ф. Надольного ; Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко [та ін.]. 8-ме вид., стер. К. : Вікар, 2011. 456 с. (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
20. Філософія [Текст] : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 430 с.
21. Філософія в тестах : навч. посіб. / [В. О. Чернієнко та ін.] ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т». Харків : ХАІ, 2018. 219 с.
22. Філософія [Текст] : [баз.] підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620 [1] с.
23. Філософія. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. / За ред. Р. О. Додонова, Л. І. Мозгового. 2-ге вид. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 456 с.
24. Філософія : курс лекцій / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. К., 1994.
25. Філософія : навч. пос. / за ред. І. Ф. Надольного. К., 1999.
26. Contemporary Studies. Філософія ХХ-ХХІ ст. : навчально-методичний посібник / Тарас Кононенко, Михайло Кириченко, Катерина Гончаренко. Заг. ред. Тарас Кононенко. К., 2020. 215 с.
27. Kirsten Malmkjær. (Editor) The Cambridge Handbook of Translation. London, 2022. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108616119>.

Наукова література:

1. Археографічний довідник з історії філософії. Наукові видання Київського національного університету імені Тараса Шевченка у галузі філософії. 1944-1961 рр. / Тарас Кононенко, Наталія Щербина, Ірина Петленко, Аліна Бородій. К., 2021. 56 с.
2. Баумейстер А. Буття і благо : монографія / А. Баумейстер. Вінниця : Т. П. Барановська, 2014. 417 с.

3. Гантінгтон С. Захід: унікальність versus універсалізм. *Рижак Л. Філософія як рефлексія духу : хрестоматія*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. С. 498-508.
4. Жукова Н.А. Елітарність як компонент культуротворення: досвід неklasичної естетики : [монографія]. К. : Вид. «ПАРАПАН», 2010. 244 с.
5. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. К. : Лібра, 2011. 400 с.
6. Горський В.С. Історія української філософії : курс лекцій : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. С. Горський; Міжнародний фонд «Відродження». К. : Наукова думка, 1996. 288 с.
7. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст. : курс лекцій / В. І. Гусев. К. : Либідь, 1994. 252 с.
8. Женжера С.В. Деякі аспекти методології та організації роботи в інклюзивному середовищі // XIX міжнародна науково-практична конференція «Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики» : тези доповідей. К. : Університет «Україна», 2019. PDF-публікація.
9. Женжера С.В. Загальні права людини у релігійному контексті // Права людини: історія і сучасність : збірник наукових праць / П. М. Таланчук, А. Л. Терещенко, П. О. Ізуйта та ін. Київ, 12 грудня 2019 р. К. : Університет «Україна», 2019. 162 с. С. 104-106.
10. Іліна Г., Кононенко Т. Республіка краснописьменства. Коментар до перекладів українською мовою термінів з праці Девіда Г'юма «Про есеїстичне письменство» // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Т. 2. №5 (2021). С. 18-28.
11. Історія філософії. Словник / за заг. ред. д.ф.н., проф. В. І. Ярошовця. 2-ге вид., перероб. К. : Знання України, 2012. 1087 с.
12. Його Всесвятість Патріарх Варфоломій: сучасна парадигма православного богослов'я : матеріали Міжнар. наук. конф. «VII Танчерівські читання» (Київ, 18 жовт. 2021 р.). Володимир Бугров, Євген Харьковщенко, Тарас Кононенко та ін. Голова редкол. В. А. Бугров, Т. П. Кононенко, редкол. : А. Є. Конверський, Є. А. Харьковщенко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 76 с.; іл. 8 с.
13. Київська світоглядно-гносеологічна школа другої половини XX століття : монографія / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, А. Є. Конверський та ін. К., 2020. 220 с.
14. Конверський А.Є. Логіка : підручник для юридичних ВНЗ і факультетів. К. : ЦУЛ, 2004. 304 с.
15. Кононенко Т.П. Жити Українцем. Філософський нарис // «Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах Російсько-української війни та у повоєнний період» : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Київ, 25 травня 2023 року. С. 149-153.
16. Кононенко Т.П. Поняття «фізичного об'єкта» в історії філософії. Доречність застосування // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Т.2. №9. 2023. С. 25-29.

17. Кононенко Т.П. Симфонічні композиції у літературній та епістолярній спадщині Григорія Сковороди // Філософська думка. Т.3. №3. 2023. С. 69-92.
18. Кононенко Т.П. Творчі здобутки і перспективи розвитку українознавства // «Українознавчі рефлексії сучасних соціокультурних процесів» : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 190-й річниці відкриття Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К. : НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. 356 с. С. 10-12.
19. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. К. : Книга, 2005. 528 с.
20. Лісовський П.М. Феноменологія мудрості: духовні пріоритети та імперативи (соціально-філософський контекст) : монографія / П. М. Лісовський. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. 351 с.
21. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія війни та миру : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 258 с.
22. Майстер Екгарт. Проповіді / Пер. Софія Матіяш. К. : Темпора, 2022.
23. Методично-дидактичний посібник для організації самостійної роботи з курсу «Філософія» для студентів всіх форм навчання, усіх спеціальностей / уклад. О. М. Сичевська-Возняк. Луцьк : Луцький НТУ, 2017. 40 с.
24. Павлова О.Ю. Онтологічний статус естетичного досвіду. К. : Вид. ПАРАПАН, 2008. 262 с.
25. Словник основних термінів з філософських дисциплін / В. М. Вовк, В. М. Кравець, Ю. С. Симон, О. В. Павлишин та ін. К. : КНУВС, 2006. 120 с.
26. Скальська Д.М. Естетика. Естетика постмодерної доби : навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів / Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Кафедра філософії. Івано-Франківськ: Факел, 2008. 132 с.
27. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії : ілюстрований енциклопедичний довідник / Укл. Ю. В. Омельченко. К. : Ракша М. О., 2009. 296 с.
28. Філософський енциклопедичний словник / НАН України; Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди / В.І. Шинкарук (голова редкол.). К. : Абрис, 2002. 742 с.
29. Франк С. Філософія і релігія. *Рижак Л. Філософія як рефлексія духу : хрестоматія*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. С. 35–56.
30. Kononenko Taras. Philosophical Concepts in the Addresses of his All-holiness, Archbishop of Constantinople – new Rome and Ecumenical Patriarch Bartholomew I // Sophia. Human and Religious Studies Bulletin. V.19, e.1. 2022. pp. 59-63.

Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси:

1. <https://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.
2. <http://history.org.ua/uk> – Інститут історії України НАН України.
3. <http://ipiend.gov.ua/> – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України.
4. <https://www.istpravda.com.ua/> – Історична правда.
5. <http://www.memory.gov.ua/> – Український інститут національної пам'яті.
6. <http://www.gntb.n-t.org> – Державна науково-технічна бібліотека України.
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України.
8. <http://www.ukma.kiev.ua> – Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія».
9. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
10. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/index.html> – The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition).